

PŘÍLOHA

Příloha obsahuje dotazník založený na otázkách, jimiž se v práci zabývám. Osloveni s ním byli nejen specialisté z oblasti progresivního divadla pro děti, ale i z oborů dramatická výchova, pedagogika a psychologie. Mezi respondenty jsem zařadila i studenty těchto oborů; často příslušníky prvních ročníků generace dětí nového milénia. Zařadit je vnímám jako užitečné především proto, že v určitých ohledech mají k příslušníkům současné generace dětí podstatně blíže, než generace starších tvůrců a odborníků a dokáží některé nuance rozpoznat a pojmenovat právě proto, že byly nebo jsou součástí jejich životní reality.

Odpovědi jednotlivých respondentů vnímám jako cenný materiál pro získání širšího kontextu pro uvažování o práci s dětmi z hlediska různých oborů, které se současnými dětmi pracují, o jejich vztahu k divadlu a náhledu na vztah divadla a vzdělávání.

Dotazník se skládá z následujících pěti otázek:

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?
2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?
3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?
4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve školce/škole?
5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Pro přehlednost jsou odpovědi řazeny následujícím způsobem: jako první jsou zařazeny odpovědi respondentů z oblasti divadla pro děti a z oborů dramatická výchova, následně jsou zařazeny odpovědi respondentů z jednotlivých oborů, přičemž odpovědi respondentů ze stejného oboru jsou řazeny za sebou.

Odpovídá: Jan Cimr, umělecký šéf divadla Polárka

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

Současná generace dětí má velmi otevřený, a hlavně neselektivní přístup k informacím, ke kontextu „dospělého světa“, který tak s námi sdílí mnohem intenzivněji. To by asi bylo možné chápat jako výzvu pro současné divadlo pro děti, aby na úkor vytváření ryze fiktivních světů napomáhalo dětem v orientaci v tom reálném, který do jejich života proniká mnohem dříve, komplexněji a konkrétněji. Velmi málo (oproti tomu, jak často zmiňované je to téma) se setkávám s charakteristikami, jako je snížená schopnost pozornosti, neúcta k pravidlům apod. – nemám vzhledem ke svému věku možnost srovnání s tím, „jak to bylo dřív“, ale z hlediska fungování divadla, jeho účinku na diváka atd. v tomto nevnímám současnou generaci dětí ani v nejmenším jako problematickou.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?
3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?

Ad otázky 2 a 3: Asi by se nabízelo mluvit o živé interakci, kterou nenahradí nuly jedničky atd., nicméně přijde mi podstatný jiný aspekt: divadlo je pro současného člověka (nejen dítě) řádově vzácnější než video, film, počítačová hra. Videi zhlédne současný teenager desítky denně, divadelní představení nanejvýš dvě/tři do roka. Divadlo tak má možnost být unikátním zážitkem, který není automaticky dostupný a „po ruce“, který vyžaduje určitou iniciativu, aktivitu (už jen se do divadla fyzicky vypravit, oproti stisknutí tlačítka na telefonu), a už tímto má tedy v hierarchii zážitků určitou váhu.

Divadlo je také zážitek poměrně koncentrovaný, nerušený jinými vjemy – srovnáme-li jej např. se sledováním videa na mobilu v MHD.

A ještě jedno unikum oproti většině současných multimedialních obsahů: divadlo je většinou (a divadlo pro děti téměř bez výjimky) kolektivním zážitkem. Viděla ho v jeden okamžik celá rodina, celá třída. Určitý kolektiv lidí vstřebává v jeden okamžik tentýž vjem a může jej bezprostředně společně reflektovat.

4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve školce/škole?

K bezprostřednímu „vzdělávání“ skrz divadlo, tak jak se to obvykle chápe, jsem trochu skeptický. Ne že by to asi nebylo možné, ale přijde mi škoda použít uměleckou formu jako nějaký zábavný prostředek k nalívání informací do hlav. Dovedu si představit, že dobré představení dotýkající se určitého tématu vzbudí v dítěti/dětech zájem o toto téma, který pak budou dál samostatně rozvíjet. To je ale myslím věc ryze individuální, těžko to považovat za prostředek kolektivního vzdělávání.

Jiná věc je samozřejmě vztah divadla a osobnostního rozvoje v širším slova smyslu, jeho schopnost pomáhat s utříbením hodnot, vkusu, názorů etc. – tam může hrát podstatnou roli, nicméně to asi nebude specifikum divadla pro děti. Obecně tedy – myslím že úkolem divadla není suplovat, ba ani „doplňovat“ školní výuku, jeho role je v tomto nezávislá, umělecká.

5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Myslím, že otázka trochu zaměňuje účel a prostředek. Podstatné podle mě je, aby tato témata nebyla ze strany dospělých vnímána jako tabuizovaná; divadlo pak může být jedním z prostředků, jak k tomu přispět.

Odpovídá: Karolína Ondrová, dramaturgyně divadla Polárka

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

Vzhledem k tomu, že jsem v praxi teprve krátkou dobu a jinou generaci jsem nezažila, nedovedu příliš srovnávat. Pokud mě něco neustále překvapuje, je to spíš chování rodičů než dětí.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohrám, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?

To myslím záleží zcela na rodičích a škole. Pokud je pro rodiče důležité, aby jeho dítě chodilo do divadla, a ještě navíc do kvalitního divadla, pokud se pedagog staví k návštěvě divadla s větším zájmem než jako k příležitosti dát si kafe ve foyer, nepochybuji o tom, že ve vývoji dítěte divadlo roli hrát bude. Potenciálních rolí je opět mnoho. Může hrát roli socializační, může formovat vkus a představivost, může otevírat témata, na která by jinde nedošlo, může prostě jen bavit a zaujmout pro nějakou vlastní aktivní činnost od vlastního hraní divadla až třeba jenom k hlubšímu myšlení.

3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)medií poskytnout?

Podstatný je zážitek sdílený s vrstevníky – školní třídou – nebo rodiči. Jednoduše zažít něco, o čem si pak můžeme společně povídat, je myslím v onom (multi)mediálním kontextu čím dál tím podstatnější. Výjimečná je samozřejmě také interaktivita, a to interaktivita opravdu osobní, mířená na konkrétní dětskou osobnost/osobnosti v publiku, a ne interaktivita počítačově přednastavená na jakoukoliv entitu, co bude cvakat tlačítka.

4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve školce/škole?

Toto je myslím třeba zdravě vyvážit. Stále vnímám divadlo jako edukační především ve smyslu rozvoje estetického smýšlení, fantazie a empatie. Také má, myslím, smysl vzdělávat děti ohledně divadla – jeho typů, žánrů, rozpoznání kvality – prostě tím, že se budeme snažit vytvářet kvalitní a rozmanité divadlo a „nesmažit“ papundeklové Budulínky.

S výjimkou historických námětů jsem poměrně skeptická k zapracovávání školní látky do inscenací a ke snaze o podprahové a „zábavné“ učení. Jistě se čas od času objeví zajímavá edukační inscenace, jako třeba minorská Demokracie nebo i Prezidenti uvádění v Polárce, ale přílišná snaha o takové zdánlivě „školám dobře prodejné“ tituly je, myslím, většinou spíš na škodu.

Jinou otázkou je využívání divadelních principů přímo ve výuce. To je myslím velmi zajímavá oblast, ale o té bohužel nemám velký přehled.

Někde na pomezí mohou být formy, jako je například divadlo fórum. Jeden takový projekt tematizující distanční výuku jsme v Polárce v loňské sezóně vcelku úspěšně nabízeli školám, které zrovna distanční výukou procházely. V takových projektech je, myslím a doufám, nejen v Polárce velký potenciál.

5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Ano, je.

Odpovídá: Natálie Rivolová, studentka oboru Dramatická výchova na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

Přesně to se snažím vypořádat. Každé dítě je něčím jiné, specifické. Každé má jiné potřeby, potřebuje rozvinout něco jiného, na něco jiného se zaměřit. Co všechny dle mého názoru spojuje je fakt, že neumí jednat samy za sebe. Ne co se týče vytvoření vlastního názoru na určité téma, spíše neumí být v prostoru, teď a tady, samy se sebou. Ano, má to tak možná každá generace, každý chce do určité míry „jít s davem“. Ale přijde mi, že právě v posledních letech se tento problém objevuje stále častěji. U některých dětí zabere hodně času, než se naučí být například v divadelní skupině samy za sebe.

Další věcí je pozorování dětí z rozvedených rodin. Častokrát si všímám, že právě ony jsou nadměrně aktivní a kreativní. Jako by měly neustálou potřebu něco dokazovat, v dobrém slova smyslu. Dávat najevo, že tam jsou.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?

Určitě na poli komunikace a sebe prezentace. Čeho si všímám, je ztráta schopnosti komunikovat nejen s dospělými, ale především se svými vrstevníky.

Dále si myslím, že divadlo či dramatická skupina dokáže dětem poskytnout určitou formu dalšího vzdělávání. V tomto prostředí má možnost poznávat témata, která jsou tabu, o kterých se s nimi rodiče nechtějí bavit (nejčastěji se setkáváme s tématem sexuální výchovy – v případě, že dítě nemá možnost získat dostatečně vzdělání ani ve škole, ani od rodičů). Navíc v divadle mají možnost „zažít si situaci na vlastní kůži“ a poznat, jak by se v dané situaci zachovaly, kde jsou jejich hranice komfortní zóny, a také co by je mohlo v životě zajímat.

3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?

V divadle mají možnost být teď a tady, setkávat se s různými typy lidí. Mají možnost mít svůj jedinečný zážitek a ten nikdo, žádná jiná platforma, nedokáže poskytnout. Je to prostředí, ve kterém nejsou ovlivněni světem a názory ostatních.

4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve školce/škole?

Myslím si, že k tomuto druhu vzdělávání děti přistupují jinak. Mají možnost si prožít například kus historie na vlastní kůži, a to může fungovat jako spouštěč zájmu o dané téma. Pokud spojíme divadlo a vzdělávání, máme možnost motivovat děti více než při klasické frontální výuce. Zároveň by děti nemusely být tak ve stresu. Pokud by byl zařazen tento způsob vzdělávání do povinného rámcového vzdělávacího programu, do půl roku od aplikování různých cvičení v průběhu klasického vyučování bychom viděli pozitivní výsledky.

5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Určitě ano. Já takový přístup aplikuji už několik let ve svém dramatickém kroužku. Chci, aby děti byly co nejvíce konfrontovány s tématy naší doby. Nemusí to být jen klimatická krize či feminismus, ale také přístup k lidem s psychickými problémy (kterých je po vypuknutí pandemie čím dál tím více), otázky domácího násilí, šikany v jakékoliv podobě a ano, také postižení. S kolegyněmi jsme nedávno vedly strukturovanou dramatickou hru právě na téma Odlišnost. Snažily jsme se dětem ukázat, že nic jako odlišnost, ideál krásy apod. neexistuje. Jako příklad jsme uvedly koktání, poruchy pozornosti – odlišnosti viditelné okem, pak také ty, které bývají skryté. Každý má nějakou odlišnost a je důležité si jich vážit. Protože právě naše odlišnosti nás dělají výjimečnými. Jediná cesta k uvědomění je přestat se srovnávat s davem, který nás stejně nikdy nepřijme. Toto sdělení pokládám za pro děti velmi důležité.

Odpovídá: Lucie Vlček, klinická psycholožka

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

V práci psychoterapeuta se samozřejmě setkávám s určitým výběrem mladistvých a čerstvě dospělých. Jejich hlavní charakteristikou je senzitivita, se kterou však často nejsou „ve spojení“ tak, aby jim v životě pomáhala. Stejně tak, jako je kolektivní vědomí společnosti selektivní a „různě rozpojené“, takže nevnímá signály rizik, dokud nezní jako hlasité a alarmující SOS, je tomu i u jednotlivého klienta. Mým úkolem je tedy napomáhat kontaktu s neuvědomovanými a nevědomými pocity, pohnutkami, impulzy a potřebami na cestě k budoucí celistvosti.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?

To mohu posoudit nejspíše podle vlastních dětí, které již pod tímto vlivem vyrůstaly. Myslím, že je potřeba, aby to vychovatelé nevzdali a opakovaně nabízeli životní alternativu. Tak jako umožňuje týden o prázdninách v přírodě bez telefonu vnímat svět „jinak“, umožňuje to i divadlo. Jeho potenciál je navíc umocněn určitou magií, uměleckou zkratkou a záměrem...

3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?

Jak již bylo řečeno, divadlo dnes nabízí dětem a mladým lidem alternativní možnost zážitku, prožívání, osobní účasti na tvorbě... Kdo jde do divadla, souhlasí s dohodou o rozdělení rolí, prostoru, s tichou účastí, s divadelní metaforou, rituály a symbolikou. A i když to zpočátku dělá pod vedením rodičů či pedagogů, později to bude dělat sám od sebe... respektuje jakousi divadelní spirituální dimenzi. To je v dnešní převládající „nespiritualitě“ velmi cenné, a i proto hlubokosklon aktivitě Rostislava Nováka ml. KULTURU NEZASTAVÍŠ...

4. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Ano, je možné i tato témata, pokud je to umělecký záměr s určitým přesahem, oslovit či předložit. Já jsem však spíše stoupencem udržení symbolické roviny v divadle než naturalistického ztvárnění. To je dle mého příliš určující, a tím bohužel může být vědomě či nevědomě návodné či zavádějící. Symboly umožňují mnohoznačnost, vyžadují aktivitu emocionální i myšlenkovou, umožňují i to, že se u divadelního diváka objeví zcela jedinečné významové spojení, jemu více vlastní katarze, než ke které by byl vlastně nucen... Divadlo od pradávna přinášelo zobrazování světa, vztahů, aktuálních či palčivých témat. Přinášelo osvětu spolu s emocí a katarzí v živém, neopakovatelném provedení. V tom je i dnes jeho síla.

Odpovídá: Lenka Chvátlová, dětská psycholožka

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

Vnímám spíše měnící se podmínky, ve kterých děti vyrůstají.

Hodně dětí žije ve střídavé péči, která z mé zkušenosti zpravidla neprobíhá dobře. Péče o rodiny po rozchodu není dostatečně ošetřena. Rodiče spolu buď nekomunikují vůbec nebo velmi problematicky, a děti si předávají prostřednictvím školek a škol.

V rodinách (i úplných) vnímám různost výchovných přístupů. Převažuje výchova volnější, která však u dětí, se kterými se v praxi setkávám, způsobuje množství úzkostných obtíží.

Matky (rodiče) obecně jsou zahlcené a někdy znejištěné množstvím dostupných informací o čemkoliv. V souvislosti s Covidem měli rodiče možnost nahlédnout více do výuky, přístupu učitelů k dětem. V některých rodinách to vede k úvahám o změně školy či zvažují přechod na domácí výuku.

Co se týká zájmových kroužků, jsou děti většinou „překroužkované“ a odmalička je na ně vyvíjen tlak na výkon – hlavně ve sportu. Málokde lze mít sportovní kroužek jen pro radost z pohybu. Děti obecně (mluvím za ty pražské) mají málo neorganizovaného volného času.

Co se týká PC her, jakožto často diskutovaného tématu – nemusí být vždy jen negativní. Některé děti jejich prostřednictvím zažívají úspěch a radost, kterou v jiných oblastech života nezažívají. Bohužel se některé děti (více kluci) dostávají do situací, kdy nezvládají určité úrovně her. Tyto úrovně si kupují (tedy za poplatek si těžkou úroveň „odemknou“, aby mohli postupovat ve hře dále) a vyvíjí tak finanční nátlak na rodiče. Zároveň si budují falešný pocit vlastní hodnoty.

Překvapuje mě možná četnost sdělení od dětí „že se zabijí“. Taková informace ke mně často přichází nejen od nich, ale i jako reprodukováná skrze rodiče. Nemusí to být vždy vážné suicidální úvahy, převážně se jedná výraz nějaké vnitřní nepohody, která je takto verbalizována. V poslední době narůstá i tendence k sebepoškozování u dospívajících.

Co se týká sexuálního vývoje, jsou někteří dospívající přetíženi – zmateni z množství současných směrů a intenzity tématu. Někteří se již cítí pod tlakem, že být jen holka není v pořádku.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?

Za výjimečný považuji osobní, živý kontakt a společenský rozměr kulturních akcí obecně. Různým tématům jsou dnes děti vystavovány hojně - ve škole, školy si často najímají externí spolupracovníky, na sítích... Hodně ovlivňovány jsou nyní různými influencery.

3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?

Novější formy divadla přináší více interakce s publikem, což může někoho více oslovovat. Jinému může zase více vyhovovat zpracovávat si témata skrze expresivní techniky, kterými divadlo disponuje.

4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve škole/škole?

Myslím si, že atmosféra může být uvolněnější. Může to přinést jiný úhel pohledu na dané téma, může se více rozvinout diskuse. Lze si třeba vyzkoušet hraní rolí, vlastní prožitek je nenahraditelný. I ve škole i v divadle (i v prostorech mezi nimi – právě třeba ve „vzdělávání pomocí divadla“) je důležitý vztah mezi učitelem a žáky. Pokud se podaří navázat vztah a pocit bezpečí, otevře se cesta, jak oslovit různá témata. Zároveň možná divadlo nabízí i možnost vnímat dané téma „pasivně“, což neznamená, že člověk tématem není osloven, ale spíše, že v dané situaci nemusí okamžitě prezentovat své názory a není vystaven reakcím okolí, neboť nejde o výkon ani známku.

5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Z mého pohledu se divadlo snažilo vždy různá témata obsáhnout.

Mám dojem, že dnešní společnost tato témata otevírá hodně a není to takové tabu jako dřív. I většina rodičů je otevřenější různým tématům, což neznamená, že je to vždy jednoduché.

Odpovídá: Lucie Pfrognerová, elementaristka

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

U většiny dětí se dá pozorovat již od první třídy zájem o elektroniku/výpočetní techniku, se kterou většinou nemají problémy fungovat (zvláště potom ve vyšších třídách). Prostě se „narodily s mobilem v ruce“, jak se tak občas říká. S technikou zachází intuitivně a nebojí se experimentovat. Rychle se v této oblasti učí a dosahují celkem dobrých pokroků (často dokážou už na prvním stupni poradit paní učitelce s nefungujícím počítačem).

Množství této techniky, a tím i informací, vede u dětí tak trochu k horší pozornosti a soustředěnosti při vyučování.

Základ je ale vždy v rodině. Dítě bývá odrazem toho, jak se v rodinách komunikuje a funguje, zda mají rodiče na děti dostatek času a věnují se jim, nebo je posadí k tabletu/mobilu či počítači.

Po každé „pětiletce“ (máme děti od první do páté třídy) pozoruji na dětech, že se toho „méně naučí ze školní látky“, ale zároveň vstřebávají daleko více informací o okolním prostředí (daleko rychleji vnímají, co se děje v politice, oblasti životního prostředí atd.). Také je náročnější je zaujmout vzhledem k množství „zábavy“, kterou jim poskytuje tato technika.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?

Divadlo je pro děti určitě důležité už jenom v tom, že jim ukazuje další rozměr zábavy/vzdělávání/informovanosti. A to „naživo“ a bezprostředně. Ten bezprostřední a živý zážitek je pro ně určitě důležitý v tom, že ho mohou prožít daleko intenzivněji, nežli přes ostatní média. Déle v nich potom i doznívá. Je určitě moc důležité s dětmi o každém představení diskutovat a rozebrat ho (v případě náročnějších témat je na něj i předem připravit). Setkají se v něm totiž nejenom se samotným příběhem, ale i s různými formami jeho podání (činohra, loutky, hudba, tanec, pantomima aj.). Zároveň také s nadsázkou, ironií, metaforou, podobenstvím, tragikomičností aj. A ne všechny děti dokážou všechny formy pochopit a porozumět jim. Proto je důležitá následná komunikace a případně vysvětlení. Ale jsou i představení, která cílí na prožitek (hudební, taneční) a na emoce, které tyto prožitky vyvolávají. Tam je potom následná diskuse o něčem jiném, ale také je důležitá.

3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?

Jak jsem psala už v minulém bodě, tak jim divadlo poskytuje ten bezprostřední a živý zážitek/ prožitek, který bývá daleko silnější/výraznější nežli u ostatních médií, kde je virtuální. Zároveň je obohacuje vjemově, esteticky, obohacuje je o nové poznatky jinou cestou nežli učením.

4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve školce/škole?

Divadlo dokáže „vzdělávat“ děti velice příjemnou a nenásilnou formou, díky které přijímají nové informace, aniž by si to často uvědomovaly. Prostě se baví a zároveň se vzdělávají, což ve škole nebývá vždy pravidlem, i když se o to opravdu hodně snažíme.

5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Neřekla bych, že by to mělo být přímo podstatné, ale může to být samozřejmě způsob, jak je s tím nenásilnou formou seznámit a potom s nimi o tom diskutovat (divadlo má přece i estetickou a emoční funkci). U mnoha divadelních představení, zvláště pro starší děti, se často s těmito tématy setkáváme. V těchto případech je důležité, aby to téma učitel v následné diskusi správně uchopil a rozebral (u některých představení se nabízí i následné „dílno“, ve kterých lektori s dětmi o tématech hovoří, rozebírají je a vysvětlují).

Odpovídá: Erica Andriantsarazo, studentka oboru Učitelství pro mateřské školy a Předškolní pedagogika na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

Bohužel nemám srovnání s jinými generacemi dětí. Pokud bych se však zamyslela například nad rozdíly mezi mou generací a současnou, určitě vnímám větší vliv elektroniky a internetu – samozřejmě i na naši generaci působila média a reklama, ale dnes jsou všechny platformy lépe přístupné a vliv reklamy je masivnější. Reklama cílená na děti je dnes velkým problémem a je to znát například na dětských časopisech, kde se zvýšil podíl reklamy vůči obsahu pro děti a časopisy, které mají reklamy méně, hodně zdražily. Děti se začínají porovnávat na základě toho, kdo má například postavičky z Tlapkové patroly nebo šaty s Elsou. To zákonitě vyčleňuje ze skupiny děti, jejichž rodiny jsou v tíživé finanční situaci nebo prostě nechtějí dětem takové hračky kupovat. Zároveň si myslím, že s tím souvisí častější závislosti na elektronice, děti se méně setkávají s knihami, což souvisí s předčtenářskou gramotností, která je důležitá pro další rozvoj čtení a psaní.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?

Bohužel mám pocit, že v současnosti divadlo upadá. Děti se k němu dostávají často pouze skrze instituce (mateřskou školu). Mám však pocit, že je pro děti stále lákavé a především obohacující. Pohádky na online platformách jsou specifické tím, že jsou šokující, rychlé a objevuje se v nich vždy něco nového. Děti tedy ztrácí schopnost soustředit se, preferují konzumaci stále nových příběhů, postav a nevžívají se tolik do děje. Divadlo je v podstatě opakem takových pohádek, a proto je pro děti náročnější, ale o to přínosnější.

Myslím si, že na rozdíl od pohádek, které děti sledují na obrazovce, přináší divadlo více vjemů a podnětů, vyžaduje větší soustředěnost, není tolik šokující a rychle se střídající. Může tedy pomoci rozvíjet soustředěnost, ale i například smysly, slovní zásobu (která je v divadle často bohatší než v pohádkách), kreativitu a další oblasti.

3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?

U dětí předškolního věku je důležité směřovat vše na prožitek. Děti lépe chápou a lépe si pamatují to, na co si mohou sáhnout, co si mohou vyzkoušet a do čeho se mohou vžít. Návštěva divadla nám umožňuje stimulaci více smyslů, což prohloubí prožitek dítěte. Dítě pozoruje kulisy, slyší nejrůznější zvuky – nejen hlasy herců, hudbu nebo jiné zvuky, ale i dupání, skřípání pódia, šepot diváků. Musí tedy mimo jiné koncentrovat pozornost na děj, na rozhovory postav a případnou hudbu. Dítě také cítí nejrůznější pachy, vnímá atmosféru divadla. To vše přispívá ke kulturnímu zážitku, který je pro dítě možná nový. Nejde tedy čistě o to, co se odehrává v rámci představení, ale i o celý ten zážitek, který lze s dítětem reflektovat a otevírá nám další témata (kultura, povolání, prostředí divadla...).

4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve školce/škole?

Myslím si, že obecně dramatická výchova je pro děti velice rozvíjející, bohužel nemám pocit, že by byla tolik uplatňována v současném vzdělávání. Během svého studia oborů Učitelství pro mateřské školy a Předškolní pedagogiky na Karlově Univerzitě jsem absolvovala několik semestrů dramatické výchovy. Velmi mě zaujalo, jak lze využít a rozvinout dětskou kreativitu, organicky propojit dramatickou výchovu s hudební, výtvarnou, ale i tělesnou výchovou, a tak celistvě rozvíjet dítě po všech stránkách. Dramatická výchova nám nabízí velký prostor, v rámci kterého lze takto propojovat a podněcovat v dítěti zájem nejen o divadlo, ale i literaturu, hudbu atd.

5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Určitě ano. Skrze vžití se do postavy, která prožívá určitá trápení, se děti nejlépe učí vzájemné toleranci a pochopení. Pro dítě mohou být tato témata velmi abstraktní a složitá – není třeba, aby dítě rozumělo celé problematice, ale je určitě dobré, aby vědělo, že se takové věci dějí nebo že se tak někdo může cítit. V nejrůznějších metodikách pro děti se užívají prvky divadla ke komunikaci složitějších témat (například metoda Carly nebo Persona dolls). Z mého pohledu je výchova a vzdělávání dětí důležitá, protože je to vychovávání budoucí generace. Vzhledem k tomu, že bychom podle hodnot naší společnosti měli směřovat k větší toleranci, je důležité začít právě u dětí. Je však potřeba komunikovat tato témata citlivě, abychom v dětech nevyvolávali strach, pocit beznaděje nebo pocit, že například lidé z národnostních či jiných menšin jsou oběti, které jsou vždy na straně „dobra“. Měli bychom spíše směřovat k rovnosti ve společnosti, ke vzájemným dialogům a toleranci. Důležité je však podpořit empatii a vžití se do postavy příběhu je dobrý prostředek jak toho docílit.

**Odpovídá: Kateřina Václavíková, absolventka oboru Učitelství pro mateřské školy a
Předškolní pedagogika na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity**

1. Vnímáte z pohledu specialisty v oboru současnou generaci dětí jako něčím specifickou? Vykazují děti, se kterými se při práci setkáváte, nějaké společný rysy, které vás například překvapily?

V praxi jsem teprve rok, proto nemohou srovnávat současnou generaci dětí s minulou avšak vnímám tuto generaci dětí velmi citlivou a otevřenou. Pokud dáme dětem prostor se vyjádřit a mluvit o emocích, často se toho vůbec nebojí. Některé děti mi však přijdou velmi neklidné, zejména tím, že se doma tráví čas hrou na tabletu a sledování TV.

2. Hraje dle vašeho názoru divadlo v životě generace dětí, která má od malička přístup k mnoha jiným médiím a způsobům zábavy (televizi, internetu, streamovacím platformám typu Netflix, videohram, virtuální realitě apod.), nějakou roli? A pokud ano, jakou?

Tato doba si nese pozitivní, ale i negativní přístupy k médiím, které děti ovlivňují. Dle mého názoru hraje divadlo u dětí velikou roli, především, že scény zůstávají často stejné a dítě se soustředí na podstatné věci, v kontrastu s například televizí, kdy se scéna mění téměř z minuty na minutu. Také se dítě do divadla těší, učí se etice a slušnému chování, více se projevuje emoční citění i vcítění se do role herce.

3. Co výjimečného může divadlo této generaci narozdíl od ostatních (multi)médií poskytnout?

Již jsem zmínila etiku a slušné chování, ceremoniál přípravy na návštěvu divadla, nevšední zážitek, rozvoj fantazie a soustředění, naslouchání, často se v inscenacích může zdát, že herci komunikují s publikem a dítě má možnost zapojit se do hry, některá divadla dovolují dětem po představení prohlídky v zákulisí, osahání si loutek a kulis. Takový zážitek jim média nepřinesou. Mohou se setkat s reakcí ostatních.

4. Za jak závažný považujete vztah divadla a vzdělávání (ať už formálního, či neformálního)? Jaké výhody může mít „vzdělávání pomocí divadla“ oproti standardnímu způsobu výuky ve školce/škole?

Při své práci v MŠ pracuji s divadlem často, ráda divadlo kombinuji s prožitkovým učením, kdy jsou děti do dramatické lekce zapojeny. Příběh, či pohádku si děti prožijí a lépe se vcítí do role, jsou tvůrci a často mohou příběh ovlivnit jejich rozhodnutím. Skrze divadlo se u dětí otevírají emoce, se kterými poté můžeme pracovat. Oproti standardnímu způsobu výuky vidím výhody vzdělávání pomocí divadla takové, že u standardního jsou děti nesoustředěné, stále musíme dělat zajímavý program, aby to dítě upoutalo a chvíli se vydrželo soustředit a vnímat informace. Skrze divadlo si děti vyřeší problém nebo řešení prožijí. Jsou aktivně zapojeny.

5. Je dle vašeho názoru podstatné, aby se děti v divadle setkávaly s tématy, která dospělí mohou vnímat směrem k nim jako tabu (např. sexualita, genderová identita, tělesné a psychické handicap, válka apod.)?

Ano, s těmito tématy je potřeba se seznamovat už v útlém věku, kdy si dítě tvoří určité vzorce společnosti.